

ПЕДАГОГІЧНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО АРХІТЕКТОРА

© Кайдановська О.О., 2010

Розглянуто проблему формування образотворчої грамотності студента-архітектора, обґрунтовано сукупність новітніх педагогічних методів викладання мистецьких та проектних дисциплін.

Ключові слова: образотворча грамотність, композиційний пошук, проблемні методи.

In the article there is considered the problem of architect student fine art literacy formation, there is justified the complex of newest pedagogic methods of art and project subjects.

Keywords: fine art literacy, compositional search, problematic methods.

Постановка проблеми

Сучасна парадигма гуманізації вищої професійної освіти спрямовує навчально-виховний процес на всебічний розвиток особистості студента, створення умов для творчої самореалізації та самовизначення кожного. У розробленні методичних основ фахової підготовки архітектора актуалізуються цілі виховання сучасного здочого, який має цілісне світобачення та високу естетичну культуру, здатний творчо вирішувати соціально-культурні задачі з огляду на перспективу розвитку суспільства та демонструє високий рівень професійної компетентності.

На основі аналізу історичної, науково-методичної літератури та державних документів, узагальнення сучасного педагогічного досвіду ми робимо висновок, що якість підготовки архітекторів залежить від міцної професійної образотворчої бази, заснованої на систематизованих знаннях з історії та теорії мистецтва та архітектури, грамотному використанні законів створення художньої композиції, уміннях візуального та вербального спілкування у професійному середовищі, практичних навичках графічної роботи, що у сумі становить *образотворчу грамотність студента-архітектора*. З цих позицій модель образотворчого навчання майбутніх здочих повинна бути зорієнтована на активне цілеспрямоване опанування інтегральних основ художньої творчості через інтелектуальну розумову працю, вольові зусилля, мотивацію саморозвитку як умов становлення індивідуального професійного методу.

Мета статті

Обґрунтувати системну єдність методів формування образотворчої грамотності майбутніх архітекторів у руслі сучасних науково-педагогічних концепцій, окреслити шляхи їх практичної реалізації у навчально-виховному процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблеми професійної підготовки архітектора розглядалися у дослідженнях вітчизняних науковців і педагогів, серед яких А. Кашенко, Н. Кондель-Пермінова, С. Нікуленко, І. Фомін, А. Чебикін, Б. Черкес, І. Шпара, С. Шубович. Вітчизняні науковці розглядали цю проблему в аспекті творчої діяльності архітектора (О. Конопльова, Н. Криворучко, Я. Пундик, О. Фоменко) та в історичних оглядах фахової освіти (С. Волков, О. Пасічник, Р. Шмагало). У сучасних працях з архітектурної педагогіки існує певна розмежованість наукових позицій за напрямками графічної (К. Зайцев, Л. Зорін, В. Єжов, Б. Карєв, О. Кудрявцев, О. Максимов, В. Соняк, І. Топчій), композиційної (О. Іконніков, В. Кринський, Д. Мелодинський, О. Степанов, О. Тіц), проектної (Б. Бархін, М. Кузнецова, В. Шимко) та історико-теоретичної (Г. Лебедева, Т. Казанцева, Г. Шевцова) складових професійної підготовки здочого.

Слід зазначити, що методика викладання образотворчих дисциплін у архітектурній сфері недостатньо використовує сучасний науково-педагогічний досвід мистецької освіти (О. Отич, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Шевнюк, О. Щолокова) та прогресивні тенденції розвитку вищої професійної школи: системно-синергетичну концепцію (В. Аршинов, В. Буданов, М. Качуровський, О. Князева, В. Лутай, В. Розін, В. Цикін, Д. Чернавський); технології проблемного навчання (П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін), особистісно-орієнтованого навчання (Г. Балл, І. Бех, О. Бондаревська, І. Зязюн, О. Пехота, В. Рибалка, В. Роменець, В. Серіков, І. Якиманська); принцип інтеграції знань (І. Козловська, Л. Кондрацька, Т. Рейзенкінд, М. Сова, В. Шейко).

Питання формування художньої грамоти здавна досліджувались у педагогіці мистецтва (М. Анісімов, Г. Беда, Е. Белютін, Б. Неменський, М. Кириченко, В. Кузін, М. Ростовцев, С. Тіхонов), однак, у архітектурній освіті не складено цілісної методичної системи викладання мистецьких дисциплін, яка б забезпечувала належний рівень образотворчої грамотності студентів, готуючи їх до професійної архітектурної творчості.

Виклад основного матеріалу

Значною мірою образотворча грамотність студента формується в академічній системі художньої підготовки методами натурного рисунку [2; 5] в процесі виконання довгострокових та короткочасних завдань, що сприяє поетапному опануванню техніки рисунка, оволодінню способами передачі сприйняття реального світу в інтерпретованому образі. Поряд із класичними, все актуальнішими стають творчі методи, орієнтовані на розвиток просторового та образного мислення студента у рисунку за уявленням, за пам'яттю та за уявою, зображенні композицій із геометричних тіл, інтер'єрів та екстер'єрів будівель, архітектурних фантазій [1; 3].

Застосовуючи системний підхід у проектуванні методів формування образотворчої грамотності, ми розглядаємо їх у перспективі послідовно зростаючих за складністю навчальних художніх задач. Оскільки весь комплекс мистецьких дисциплін побудований на спільних наскрізних темах, заснованих на тих чи інших категоріях мистецтвознавства (лінія, колір, простір, об'єм та ін.), то результуюча образотворча грамотність студентів складається у результаті їх послідовного опанування та багаторазового вирішення подібних проблемних задач на більш високому рівні узагальнення.

Слід зазначити, що виховання образотворчої грамотності є безперервним процесом, що підтверджується тим, що: по-перше, базовий рівень грамотності демонструють абітурієнти у виконанні екзаменаційних завдань з рисунку, креслення та композиції; по-друге, всі види архітектурної ручної та комп'ютерної графіки (художні композиції, зарисовки, ескізи, проекти) мають спільні критерії естетичної виразності; по-третє, професійна діяльність архітектора ґрунтується на отриманих ним у процесі навчання образотворчих знаннях і вміннях та сформованому індивідуальному художньому стилі.

За результатами аналізу методичної літератури [1–3] виділимо такі наскрізні теми практичної образотворчої підготовки архітекторів:

1. *Композиційна організація площини (простору)* передбачає знання основних законів композиції та використання їх на практиці.

2. *Виявлення об'ємно-просторової структури форм графічними засобами* полягає у засвоєнні принципів та технічних прийомів конструктивного зображення об'ємних форм на площині, що передбачає:

- *перспективну побудову зображення*, засновану на вміннях передачі перспективних змін предмета залежно від його положення у просторі, зображення взаємовідношення дальніх та ближніх предметних планів та їх деталізацію;

- *передачу тональних та колірних відношень*, яка зводиться до виховання цілісного бачення природи та умінь зображати нюансні та контрастні відтінки світлотіні.

3. *Образна організація композиційного рішення* визначається знанням основ психології сприйняття художніх форм, вдалим поєднанням образних та конструктивних параметрів форми.

Відповідно до цих основних тематичних напрямів ми спрямовуємо методику виховання образотворчої грамотності на вирішення окреслених задач, об'єднуючи їх у комплекс **методів проблемного навчання**, які забезпечують переведення традиційно репродуктивного характеру художньої підготовки на більш творчі рівні пізнавальної діяльності.

Проблемне навчання більш ефективно готує студентів-архітекторів до майбутньої роботи, привчаючи їх до «самостійного розв'язання поставленої проблеми шляхом генерування гіпотез, винайдення способів їх перевірки, аналізу даних, формулювання висновків» [6], що збільшує мотивацію саморозвитку, розвиває логічне мислення, забезпечує ґрунтовність та усвідомленість художніх знань, закріплює професійно необхідні практичні уміння.

Рис. 1. Формування образотворчої грамотності у завданнях з рисунка та живопису

Отже, основоположним щодо практичної образотворчої грамотності зодчого визнаємо **композиційно-пошуковий метод**, який є універсальним механізмом досягнення естетичної гармонії площинного зображення, об'ємно-просторової та архітектурної композиції (І. Азіз'ян, А. Коротковський, Д. Мелодинський, О. Ремізова), що вперше було запроваджено в освітню практику Баугаузу та ВХУТЕМАСу. Проблеми композиції виникають у всіх видах діяльності архітектора, починаючи з перших ескізів, надалі у компоновці форм та зображенні проєктованого об'єкта, у виготовленні креслень. Тобто, композиційна грамотність автора є умовою позитивної оцінки якості архітектурного рішення. На перших етапах навчання за методом композиційного пошуку вчать бачити у складній формі поєднання геометричних першоелементів, розвивають уміння аналізувати різноманітні об'ємні форми, виховують культуру компоновання зображення у форматі [3]. Надалі роботу спрямовують на розвиток умінь практичного застосування композиційних знань у створенні художніх і архітектурних композицій за загальними принципами гармонії, а також у грамотному виявленні та візуальній фіксації якостей архітектурного простору.

Метод композиційного пошуку оперує універсальними категоріями естетики та інтегрованими композиційними поняттями (стиль, лінія, колір, ритм, контраст, масштаб), що уможлиблює трансформацію образотворчих знань, набутих за допомогою вивчення курсу рисунка та живопису, у площину архітектурної творчості та позитивно впливає на розвиток професійного мислення майбутнього зодчого.

Опанування основних правил та понять формальної композиції практично реалізується внаслідок моделювання конкретних проблемних ситуацій, наприклад:

- «цілісність композиції» як засвоєння універсального правила художньої та архітектурної творчості через аналіз власних робіт з натурального рисунку, оцінку проектних ескізів та зображень архітектурних форм;

- «композиційна рівновага» як досягнення візуальної гармонії мас елементів спочатку у компоновці зображення на площині, потім у структурній організації площини та простору, у внутрішній динаміці художнього образу архітектури;

- «пропорції» як винайдення гармонійних співвідношень всіх параметрів форми за допомогою інтуїтивного візування та математичного моделювання композиційних схем.

Перспективним напрямком є збільшення проблемності академічних завдань з рисунка та живопису, які доцільно доповнювати декоративними роботами тієї ж тематики у поєднанні класичних та формальних методів композиції. Студентам пропонується передати натурний об'єкт, використовуючи один із графічних засобів, надалі за результатами композиційного аналізу натурної зарисовки обирають провідні прийоми (протиставлення центра і периферії, модульне членування формату, рівновага чорних і білих плям, ритмічність елементів тощо), що фіксується у формальній композиційній схемі. Ці завдання виконують протягом всього терміну навчання, складність їх зростає від зображення окремих предметів до портрету та пейзажу, результатом є формування навичок аналітичного сприймання природи, досвіду свідомого й грамотного використання прийомів композиції.

Цілями педагогічного методу композиційного пошуку є орієнтування навчальної художньої діяльності на вирішення комплексу естетико-архітектурних задач через призму композиції, коли закономірності композиційної побудови форми стають вихідною умовою графічної та проектної творчості студента. Всі завдання з образотворчих дисциплін та архітектурного проектування оцінюються насамперед за *критеріями композиційної образотворчої грамотності*: оптимальність розміщення зображення у форматі; співвідношення параметрів загальної маси та елементів форми; чіткість виявлення композиційних закономірностей; цілісність і закінченість форми, її структурованість, тектонічність і системність.

ОБРАЗОТВОРЧА ГРАМОТНІСТЬ: ЕСКІЗ, ПРОЕКТ, АРХІТЕКТУРНА ГРАФІКА

Рис.2 Формування образотворчої грамотності засобами архітектурного рисунка

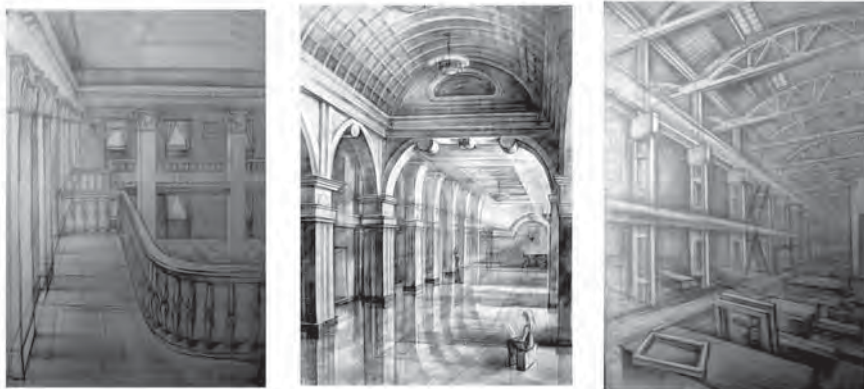
Відповідно до професійних задач архітектурного рисунка, в образотворчому навчанні доцільно запроваджувати **проблемно-конструктивний метод**, який виховує уміння аналітичного сприймання і передачі об'єму у зображенні, озброює студентів прийомами та засобами архітектурного конструктивного мислення, формує інтерес до художньої діяльності. Досвід просторового сприйняття природи є невід'ємною частиною архітектурної творчості, що актуалізує проблеми вивчення природних закономірностей формотворення засобами рисунка, живопису та пластичного моделювання.

У сучасній архітектурній освіті широко застосовується конструктивний метод рисунка як прояв внутрішньої логіки побудови форми предмета, зображення стійких зв'язків її елементів у певному каркасі, який становить основу форми [2]. Методичною основою є педагогічний досвід П. Чистякова, школи Холошші, формально-композиційні методи архітектурної педагогіки.

Проблемні задачі на аналітичне вивчення об'ємно-просторової структури форми можуть мати варіативне змістове наповнення: *конструктивне формотворення*, що передбачає побудову просторової логічної структури простих і складних форм, починаючи із вивчення простих геометричних фігур куба, циліндра, кулі, з послідовним опануванням складніших форм предметів побуту, фігури людини, архітектурних деталей та споруд; *пошук закономірностей просторового поєднання форм*, вивчення і виявлення головних конструктивних вузлів та осей, проекційних систем, підґрунтям чого є знання нарисної геометрії; *динамічне формотворення* як радикальна зміна форми за допомогою різноманітних прийомів передачі руху, психологічне акцентування логіки поєднання елементів у виділенні характерних закономірностей (статичність, динамічність, пластичність); *біоніка* – формотворення на основі вивчення природних об'єктів; *вивчення взаємозв'язку конструктивних, функціональних і образних особливостей* архітектурної композиції; *вивчення взаємозв'язку гармонійності форми та її фізичних параметрів* (стиснення, розподіл напруги й маси).

ОБРАЗОТВОРЧА ГРАМОТНІСТЬ: РИСУНОК ІНТЕР'ЕРУ

РИСУНОК З НАТУРИ

РИСУНОК ЗА УЯВЛЕННЯМ

Рис. 3. Формування образотворчої грамотності у зображенні інтер'єру

ОБРАЗОТВОРЧА ГРАМОТНІСТЬ: ПРОЕКТУВАННЯ ІНТЕР'ЄРУ

КОЛІРНА СХЕМА

ЕСКІЗНИЙ ПРОЕКТ

ЕСКІЗНИЙ РИСУНОК

LOFT

Рис. 4. Формування образотворчої грамотності у проектуванні інтер'єру

Особливого значення конструктивний метод набуває у зображенні архітектурних форм (інтер'єрів, екстер'єрів), для вирішення таких проблемних завдань: відображення тектонічних закономірностей реальної архітектури; виявлення масштабу та пропорцій архітектурних споруд адекватними прийомами зображення їх на площині; врахування залежності стилевих характеристик та умовності узагальненої передачі об'єму, простору; демонстрація відповідності графічних засобів професійним задачам архітектурного рисунка. Сумарними критеріями конструктивної образотворчої грамотності студентів є: візуалізація об'ємних характеристик об'єкту; виявлення структурно-конструктивної організації форми; аналітичний характер графічної техніки.

Особливостями реалізації конструктивного методу є послідовність постановки і вирішення низки проблемних завдань щодо грамотної перспективної побудови, тональної та колірної організації композиції. Так, педагогічна установка на вирішення проблеми перспективної побудови форм реалізує важливу тезу, що грамотне зображення об'єктів за законами перспективи є показником професійної художньої культури студента, умінь свідомого і раціонального ведення рисунка (С. Соловійов, В. Ратнічин, Б. Раушенбах, М. Федоров). Основою осягання правил перспективної побудови архітектурного і предметного середовища є виховання умінь бачити просторові співвідношення та пропорції об'єктів шляхом натурних зарисовок та графічного аналізу перспективних закономірностей оптичної зміни параметрів форми. У зображенні простору в перспективі важливими моментами слугують: вибір рівня горизонту й точки зору, визначення положення проєкційної площини; фіксація точок сходу; визначення висоти об'єкта, пропорційне членування форм. Вимога щодо дотримання правил перспективи у створенні будь-якого зображення привчатиме студентів до норм професійної візуальної культури, виховуватиме уважність та необхідні професійні графічні умінь у виконанні рисунків з натури та за уявою.

Грамотна перспективна побудова предметів невід’ємно поєднана із загальною просторовою організацією рисунка – виявленням плановості та просторових взаємовідношень зображуваних об’єктів. Вивчати закони лінійної та повітряної перспективи краще на простих геометричних тілах, уподібнюючи ним всі складні природні та архітектурні форми. Для кращого розуміння просторової ситуації студентам рекомендується поряд із рисунком реальної картини наводити ортогональну схему розташування предметів у плані, що дасть змогу грамотно побудувати перспективне зображення, виключивши із практики «змальовування» предметів. Найважливішим це є у завданнях на зображення інтер’єру та екстер’єру, які сприяють розвитку окоміру, почуття глибини та масштабності простору у поетапному вирішенні задач: вибір точки зору; обрання типу перспективної композиції (фронтальна, кутова, сферична); окреслення пропорцій, конструктивна та перспективна побудова форм; тональна передача глибини простору. Сумарні *критерії перспективної образотворчої грамотності* складають: дотримання правил лінійної перспективи у зображенні; передача ієрархії просторових планів; вирішення повітряної перспективи засобами ліній, тону та кольору.

Продовжує вирішення проблемних задач конструктивного рисунка педагогічна установка на грамотне *тональне моделювання*, що привчає студентів дотримуватись загальних закономірностей графічної передачі реальності об’ємних форм у зображенні засобами відтінків світла й тіні [1; 2]. Методика опанування тонального рисунка може ґрунтуватися на *алгоритмічних прийомах* виконання завдань, які дадуть змогу максимально ефективно передати всі якості тривимірного об’єму на площині зображення. Основною умовою є логічне сприйняття натури студентами, що передбачає свідоме виявлення площин, розгорнутих до джерела освітлення та площин, розгорнутих від нього (зони світла і тіні). Подальші дії полягають у визначенні зон різної міри освітленості, падаючих тіней, моделюванні контрастних тональних відношень у зоні більшої освітленості та нюансного тону у зонах малого світла та власної тіні. Результатом алгоритмічного аналізу предметної ситуації є виокремлення чотирьох позицій тонального спектра зображення: світло; власна тінь вертикальна; власна тінь горизонтальна; падаюча тінь.

Подібні евристичні методи та прийоми організації художнього навчання допомагають студентам краще усвідомити сутність зображення об’ємних предметів, засвоїти правила світлотонального рисунка, запобігти хаотичному перемальовуванню відтінків тону предметів. Це дає змогу визначити спільні *критерії світлотональної образотворчої грамотності* студентів-архітекторів: композиційна гармонія світла й тіні; оптимальність визначення світлотональних відношень; виразність контрастів світла і тіні; передача фактури й матеріальності предметів.

За подібними принципами у образотворчій підготовці вирішуються проблемні задачі *кольорового моделювання* (Я. Віноградов, А. Горбенко, А. Єфімов, В. Кравець, В. Ткачов), що забезпечує формування професійної грамотності студентів у сфері сприйняття і відтворення багатства кольорового середовища у навчальних завданнях. Цей метод ґрунтується на первинному досвіді ознайомлення студентів з мистецтвом, чутливості до гармонії та краси кольору у природі та художніх творах, що доповнюється науковими законами теорії кольору та культурологічними знаннями про роль кольору у художній культурі людства (історична символіка кольору, національні та регіональні колірні традиції, колористичні пошуки митців минулого і сучасності).

Послідовне вирішення проблем кольорового моделювання сприяє тому, що отримані знання та уміння свідомо використовуються студентами для створення всіх типів площинних та об’ємних композицій згідно з програмами мистецьких та проектних дисциплін протягом всього терміну навчання. *Критеріями колористичної образотворчої грамотності* студентів-архітекторів визначимо: розуміння закономірностей дії кольору у мистецтві; знання принципів кольорової гармонії; взаємозв’язок поліхромії та структури об’ємно-просторової форми; рівень практичних умінь кольорової графіки.

Спільним для навчальної і реальної образотворчої діяльності архітектора є *евристичний метод образного пошуку* композиційного рішення (Є. Гайворонський, Т. Гудкова, Я. Пундик, С. Шубович), який практично втілює знання психологічних закономірностей емоційно-естетичного сприйняття форми та кольору у самостійній розробці композиції. Умовою продуктивної образотворчої діяльності є розуміння асоціативності, символічності художньої форми, знання

художніх національних традицій та історичних прикладів художніх рішень, уміння особистісного співпереживання у сприйнятті і розумінні мистецьких творів. Зважаючи на те, що образні асоціації як змістовий компонент розроблення авторського задуму в архітектурі є важливим засобом художнього моделювання, одухотворення технічних конструкцій, студенти повинні засвоїти основні закономірності створення художнього образу у всіх видах реалістичної та абстрактної композиції, пізнати сутність рефлексії почуттів у різних видах мистецтва.

Метод евристичного образного пошуку необхідно застосовувати у всіх завданнях образотворчої тематики, спрямовуючи педагогічні задачі на досягнення емоційного звучання студентських композицій та моделювання виразного художнього образу. Завдання архітектурного спрямування слід більшою мірою орієнтувати на розвиток образного композиційного мислення, привчати студентів до свідомого вирішення найсуттєвіших емоційних ознак архітектурної форми – це можуть бути передпроектні клаузури, рисунки по пам'яті, за уявою, архітектурні ескізи-фантазії, які супроводжують весь хід проектування. Критеріями *чуттєво-образної образотворчої грамотності* студентів-архітекторів в оцінюванні графічних робіт ми вважаємо: генерування художнього образу та його виразну репрезентацію; уміння образного узагальнення та стилізації форм; емоційна відповідність змісту і пластики форми.

У результаті ефективної реалізації розглянутих проблемних методів виховання образотворчої грамотності у практичній сфері студенти набувають умінь самостійно вирішувати такі завдання: зображувати просторові, об'ємні моделі та структури у процесі рисування з натури; розрізняти та застосовувати закономірності та прийоми реалістичної, конструктивно-аналітичної та абстрактної систем зображення; конструювати, уявляти та візуалізовувати складні за пластикою об'єми, форми і простори; виявляти якісно вагомі композиційні властивості об'єктів засобами рисунка та живопису; розуміти та відтворювати стильові та образні характеристики художніх об'єктів.

Слід зазначити, що у будь-яких видах художньо-практичної навчальної діяльності всі розглянуті евристичні методи за необхідності слід доповнювати елементами репродуктивного навчання, що допоможе у закріпленні отриманих знань та умінь, привчить студентів до свідомого дотримання правил та прийомів грамотного ведення практичної роботи з урахуванням основних положень теорії мистецтва та вимог до художнього рівня виконуваних композицій.

Образотворча грамотність студентів-архітекторів укріплюється завдяки **дослідницьким методам** [4; 6], які сприяють усвідомленому опануванню досягнень світової і національної художньої культури у теоретичному навчанні, формуючи фахові необхідні уміння сприймати та аналізувати художні явища і архітектурні об'єкти вербальними та графічними методами. Професійно виваженим результатом є комунікативна образотворча грамотність студента-архітектора – уміння обґрунтувати, грамотно сформулювати і висловити свою естетичну позицію, а також уміння спілкуватись засобами архітектурного рисунка та вербального коментування зображень. До професійних функцій архітектора входить також взаємне спілкування з клієнтами, уміння вести діалог, пояснити позитивні естетичні риси запропонованого архітектурного рішення, відзначити художньо-образні якості проекту.

Означені задачі можливо вирішувати лише шляхом застосування пошукових **інтегративних методів** образотворчої підготовки, розширивши методичні цілі і задачі ознайомлення з діалектикою розвитку різних видів мистецтва у теоретичних курсах. Вивчення історії мистецтва і архітектури, інтелектуальне і аналітичне за своїм характером, допоможе зрозуміти взаємозв'язки суспільних і мистецьких явищ, ознайомить студентів з умовами і факторами, які спричинили появу зорових образів різних періодів, що слід поєднувати із задачами практичних художніх та проектних дисциплін.

Зміст історичних мистецьких дисциплін дає змогу формувати наукове мислення студентів за рахунок вирішення проблемних завдань культурологічного аналізу та синтезу, виконання комплексних завдань, які розвивають пізнавальні здібності та збагачують мистецтвознавчу компетенцію студента. Отже, **культурологічний метод** образотворчої підготовки відтворює генезу духовності людства у художній культурі через науково-історичне сприйняття мистецьких явищ, передбачає поєднання прийомів історичного обґрунтування, синтетично-аналітичної діяльності,

емоційної оцінки, що дозволяє ґрунтовно усвідомлювати основи і процеси їх створення, засвоювати моральні та естетичні ідеали різних епох і народів та становить умову грамотного та послідовного використання набутих знань у професійній роботі архітектора.

У процесі навчання у студентів поступово формується багаж теоретичних образотворчих знань, серед яких: основні закономірності формування і історична послідовність розвитку вітчизняного і зарубіжного мистецтва різних епох; загальноестетичні засади, художні принципи та стильові ознаки різних мистецьких напрямків і течій; образна система, стилістика, іконографія, формотворчі та виражальні засоби різних видів мистецтва; уславлені мистецькі пам'ятки, їх творчі.

Ці знання підкріплюються практикою їх застосування у навчально-пошуковій образотворчій та проектній діяльності, у результаті чого студенти повинні набути:

- умінь визначати основні риси того чи іншого художньо-архітектурного стилю, художнього напрямку чи творчої школи та їх проявів у конкретному творі;
- умінь грамотно характеризувати об'єкти образотворчого мистецтва, використовуючи принципи та методи аналізу художніх та стильових ознак;
- навичок виконання короткочасних зарисовок художніх та архітектурних творів різних епох на основі правильної передачі пропорцій, характеру та особливостей форми.

Результуючими критеріями *комунікативної образотворчої грамотності* майбутніх архітекторів слугують: цілісність знань з історії та теорії мистецтва; правильність використання мистецтвознавчого апарату і спеціальних термінів; системність ведення професійного діалогу з художньої тематики.

Розглянуті методи набуття і закріплення теоретичних образотворчих знань сприятимуть становленню професійного світогляду студента, розумінню закономірностей розвитку мистецтва на ґрунті взаємодії ідеологічних, соціальних та культурних факторів, складанню комплексу художньо-аналітичних умінь та їх застосування у процесі самостійної навчально-творчої діяльності та професійному архітектурному спілкуванні.

Висновки

1. В архітектурній освіті образотворча підготовка об'єктивно має професійно орієнтований характер, що актуалізує проблеми розвитку просторової уяви, конструктивного та образного художнього мислення, композиційного сприйняття дійсності, зорової пам'яті, візуальної культури та образотворчої компетентності студента у практичній та теоретичній сферах. Ці завдання вирішуються шляхом запровадження комплексу проблемних педагогічних методів формування образотворчої грамотності, які становитимуть міцну основу професіоналізму архітектора, готуватимуть його до продуктивного виконання виробничих обов'язків та формування власного творчого методу.

2. Запровадження проблемного навчання у єдності композиційно-пошукових, конструктивних та дослідницьких методів сприятиме ефективному формуванню образотворчої композиційної грамотності у професійному володінні універсальними законами і категоріями естетичної гармонії та комунікативної образотворчої грамотності студентів у виробленні умінь грамотно формулювати свою естетичну позицію та навичок професійного спілкування засобами архітектурного рисунка.

Задачею подальшого дослідження є більш детальне опрацювання методики викладання образотворчих дисциплін у взаємозв'язку із задачами архітектурного проектування та цілями творчого розвитку особистості майбутнього фахівця.

1. *Архитектурный рисунок: инновационные технологии обучения: учеб. пособие / ред.-сост. Е.И.Прокофьев. – Казань: Изд-во КУ, 2008. – 306 с.* 2. *Ли Н.Г. Основы учебного академического рисунка. – М.: ЭКСМО-ПРЕСС, 2004. – 480 с.* 3. *Мелодинский Д.Л. Школа архитектурно-дизайнерского формообразования: Учеб. пособие. – М.: Архитектура-С, 2004. – 312 с.* 4. *Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва. – К.: Освіта України, 2008 – 274 с.* 5. *Ростовцев Н.Н. История методов обучения рисованию: Рус. и сов. школы рисунка. Учеб. пособие. – М.: Просвещение, 1982. – 240 с.* 6. *Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.*